

บทที่ 8

การใช้แหล่งวัสดุอุปกรณ์สุขศึกษา

ข้อแนะนำสำหรับนักศึกษา

1. นักศึกษาที่มีโอกาสเข้าฟังการบรรยายในชั้นเรียน ควรศึกษาบทเรียนมาแล้วล่วงหน้า เพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้นของนักศึกษา
2. ให้นักศึกษาอ่านจุดประสงค์ให้เข้าใจชัดเจนก่อนศึกษาเนื้อหาในบทเรียน
3. ให้นักศึกษาอ่านเนื้อหาในบทเรียนโดยละเอียด
4. ให้นักศึกษาทำกิจกรรมและแบบฝึกหัดท้ายบทในสมุดที่นักศึกษาเตรียมไว้
5. ให้นักศึกษาประเมินความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษา โดยพิจารณาจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและกิจกรรมท้ายบท
6. นักศึกษาควรศึกษาเพิ่มเติมโดยค้นคว้าจากหนังสืออ้างอิงในหน้าบรรณานุกรม
7. นักศึกษาควรติดต่อกับอาจารย์เมื่อนักศึกษาปฏิบัติตามขั้นตอนทั้งหมดแล้วยังไม่เข้าใจ

ขอบข่ายของเนื้อหา

1. ความสำคัญ
2. ประเภทของวัสดุอุปกรณ์
3. ประโยชน์และคุณค่าของวัสดุอุปกรณ์
4. การพิจารณาเลือกวัสดุอุปกรณ์
5. ชนิดของวัสดุอุปกรณ์การสอนในวิชาสุขศึกษา
6. แหล่งวิทยาการและวัสดุอุปกรณ์สุขศึกษา
7. ตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์สุขศึกษาบางชนิด
8. สรุป
9. คำถามและกิจกรรมประกอบท้ายบท

จุดประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ

1. บอกประเภทของวัสดุอุปกรณ์สุขศึกษาได้ถูกต้อง
2. บอกประโยชน์และคุณค่าของวัสดุอุปกรณ์สุขศึกษาได้
3. อธิบายวิธีการพิจารณาเลือกวัสดุอุปกรณ์สุขศึกษาได้
4. ระบุชนิดของวัสดุอุปกรณ์สุขศึกษาได้
5. ประดิษฐ์อุปกรณ์สุขศึกษาได้เมื่อกำหนดเนื้อหาสุขศึกษามาให้

สาระสำคัญของเนื้อหา

1. ความสำคัญ

การให้สุขศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้สื่อในการสอนต่าง ๆ จะเห็นว่าในกระบวนการศึกษาแต่เดิมนั้นใช้วิธีการบอกความรู้เป็นสื่อในการสอน ซึ่งนักเรียนหรือผู้รับต้องให้การฟังเป็นสื่อในการเรียน โดยวิธีการฟังและติดตามไปด้วย คนที่มีระดับสติปัญญาดีก็จะจำได้เร็ว คิดได้เร็ว ปัจจุบันนักสุขศึกษาได้มองเห็นความสำคัญของสื่อหรือวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะในการให้สุขศึกษานั้นจำเป็นต้องใช้อย่างมาก

ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด หรือประสบการณ์แก่ผู้รับความรู้นั้น การใช้ภาษาอย่างเดี๋ยวย่อมทำให้เกิดผิดพลาดได้ง่าย เพราะความไม่แจ่มแจ้งชัดเจน เนื่องจากภาษาเป็นนามธรรม (Abstract) มองไม่เห็น แต่ถ้าสิ่งนั้นเป็นรูปธรรม (Concrete) ก็จะทำให้เกิดความสนใจอยากและต้อง ฉะนั้น การใช้วัสดุอุปกรณ์สุขศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบในการให้สุขศึกษาเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้รับความรู้ได้เรียนรู้และเข้าใจดียิ่งขึ้น

ดังนั้น วัสดุอุปกรณ์สุขศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นหรือเป็นเครื่องประกอบที่จำเป็นที่ช่วยให้ผู้รับสุขศึกษามีความรู้ความเข้าใจดีขึ้น

2. ประเภทของวัสดุอุปกรณ์

วัสดุอุปกรณ์การศึกษาหรือสื่อทัศนูปกรณ์การศึกษาแบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้¹

2.1 วัสดุ (Audio-Visual Materials) ได้แก่ กระดานนิเทศ (Bulletin board) กระดานผ้าสำลี ของจริง เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ (Video-tape) แผนภูมิ (Chart) รูปภาพ ภาพถ่าย สไลด์ สมุดภาพ การ์ตูน เป็นต้น

2.2 อุปกรณ์ (Audio-Visual Equipment) ได้แก่ เครื่องฉายภาพ วิทยู เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายภาพ เป็นต้น

2.3 กิจกรรม (Activities) ได้แก่ การทดลอง การเล่นละคร การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ การจัดรายการวิทยุและวิทยุโทรทัศน์ การสาธิต เป็นต้น

¹วิรุพห์ สีสภาพฤทธิ์, เทคโนโลยีทางการศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : แผนกโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า 23-26.

3. ประโยชน์และคุณค่าของวัสดุอุปกรณ์

วัสดุอุปกรณ์การสอนช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนดังนี้

3.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สร้างแนวความคิดด้วยตนเอง

3.2 ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

3.3 ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียน

3.4 ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น จดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากขึ้น และจดจำได้ในระยะเวลายาวนาน

3.5 ให้ประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3.6 ช่วยในการนำประสบการณ์นอกห้องเรียนมาให้ผู้เรียนศึกษาในห้องเรียนได้

3.7 ช่วยย่นระยะเวลาในการสอนของครู เพราะวัสดุอุปกรณ์การสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้เร็วขึ้น

3.8 ช่วยในการเสริมสร้างเจตคติที่มั่นคงให้กับผู้เรียน

3.9 ช่วยแสดงความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้ดี

3.10 สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทบทวนบทเรียนและสรุปบทเรียน

4. การพิจารณาเลือกวัสดุอุปกรณ์

4.1 เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกวัสดุอุปกรณ์ ผู้สอนควรกำหนดเกณฑ์ในการเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอนให้ได้ผลดีและเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าดังนี้

(1) พิจารณาว่าวัสดุอุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาตามหลักสูตรหรือไม่

(2) พิจารณาว่าวัสดุอุปกรณ์การสอนชนิดนั้นเหมาะสมกับระดับอายุหรือระดับชั้นของนักเรียนหรือไม่

(3) พิจารณาว่าวัสดุอุปกรณ์การสอนชนิดนั้นให้เนื้อหาความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์และเวลาในขณะนั้นหรือไม่ มีความถูกต้องน่าเชื่อถือในเนื้อหาความรู้ที่เสนอให้แก่ผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

(4) พิจารณาว่าวัสดุอุปกรณ์การสอนชนิดนั้นช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและสืบเสาะหาความรู้ได้มากกว่าที่จะไม่ใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนหรือไม่

- (5) พิจารณาว่าวัสดุอุปกรณ์การสอนชนิดนั้นช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อยหรือไม่
- (6) พิจารณาว่าระยะเวลาในการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนนั้นเหมาะสมหรือไม่
- (7) พยายามใช้อุปกรณ์การสอนให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนให้มากที่สุด โดยเหมาะสมกับเนื้อหาและสถานการณ์
- (8) พิจารณาให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนด้วยจะเป็นการดีมาก
- (9) พิจารณาความมุ่งหมายของการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนพร้อมทั้งอธิบายเชิงแนะนำอุปกรณ์นั้นแก่ผู้เรียน
- (10) พิจารณาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนอย่างเต็มที่

4.2 ข้อเสนอแนะแก่ผู้สอนในการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน

- (1) ผู้สอนควรทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนนั้นก่อนที่จะใช้จริง
- (2) พยายามเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม ใช้ได้ดี เพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
- (3) ผู้สอนควรกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติในขณะที่ผู้สอนใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน
- (4) ผู้สอนใช้ให้ตรงกับจุดประสงค์ในการเขียน
- (5) วัสดุอุปกรณ์การสอนควรมีความชัดเจนและดึงดูดความสนใจให้นักเรียนตั้งใจเรียน
- (6) ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและราคาประหยัด
- (7) ก่อนใช้ผู้สอนควรเตรียมคำถามต่าง ๆ ที่จะถามผู้เรียนภายหลังจากใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนนั้นแล้ว
- (8) ผู้สอนควรจดบันทึกปัญหาและความคิดรวบยอดต่าง ๆ ของวัสดุอุปกรณ์การสอนนั้นก่อนที่จะใช้
- (9) ผู้สอนต้องติดตามผลการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนโดยอภิปรายร่วมกับนักเรียนถึงความรู้และความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นหลังจากใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนนั้น ๆ แล้ว
- (10) ผู้สอนควรวิเคราะห์ความสนใจของผู้เรียน ศึกษาวิธีใช้ ตรวจสอบเครื่องมือทุกครั้งก่อนใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน

4.3 ระดับของการผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอน

- (1) ระดับเตรียมขั้นต้น ในขั้นนี้ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับเทคนิคการสร้างที่ซับซ้อน เช่น

ผู้สอนอาจติดภาพมาติดบนกระดานแข็ง หรือเตรียมภาพไว้สำหรับถ่ายทำสไลด์ หรือจัดเตรียมเนื้อหาเขียนลงบนแผ่นโปสเตอร์ เป็นต้น ในขั้นนี้ ผู้สอนเพียงแต่จัดเตรียมวัสดุที่จะจัดทำวัสดุอุปกรณ์การสอนแบบง่าย ๆ เท่านั้น

(2) ระดับที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในขั้นนี้จำเป็นต้องอาศัยการวินิจฉัยและการตัดสินใจ เป็นการจัดเตรียมการผลิตที่สูงกว่าระดับเตรียมขั้นต้น กิจกรรมในระดับนี้ เช่น การออกแบบป้ายนิเทศ การจัดทำสไลด์พร้อมคำบรรยาย การจัดเตรียมฟิล์มสตริปเพื่อเป็นบทเรียนให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

(3) ระดับที่อาศัยการวางแผนอย่างมีระบบ ในขั้นนี้เป็นการวางแผนการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน โดยอาศัยทั้งระดับเตรียมขั้นต้นและระดับใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนได้ตรงกับวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง¹

5. ชนิดของวัสดุอุปกรณ์การสอนในวิชาสุศึกษา

5.1 ชนิด Visual Materials เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มักใช้ประสาทสัมผัส ตัวอย่างเช่น

- (1) หนังสือ (Text and Reference Books)
- (2) จุลสารและใบปลิว (Pamphlet and Leaflet)
- (3) หนังสือพิมพ์ วารสาร และนิตยสาร (Newspaper, Periodical and Magazine)
- (4) ภาพโฆษณา (Poster)
- (5) ภาพพลิก (Flip Chart) การทำภาพพลิกมักจะทำเป็นเรื่องเดียวตลอดแล้ว

ประกอบในการสอน

- (6) ภาพสเก็ตช์ (Sketch)
- (7) ภาพชุด (Picture Set)
- (8) ภาพกล (Mobile)
- (9) ภาพถ่าย (Photograph)
- (10) แผนภูมิ (Chart)
- (11) แผนที่ (Map)
- (12) กราฟ (Graph)

¹สุนันท์ สังข์อ่อน, สื่อการสอนและนวัตกรรมทางการศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน-สโตร์, 2526), หน้า 18.

- (13) การ์ตูน (Cartoon)
- (14) สมุดภาพ (Scrapbook)
- (15) ของจริง (Real object)
- (16) ของตัวอย่าง (Specimen or Sample)
- (17) หุ่นจำลอง (Model)
- (18) กระดานชอล์ก (Chalk Board)
- (19) กระดานนิเทศ (Bulletin Board)
- (20) กระดานผ้าสำลี (Flannel Board)
- (21) ชุดปฐมพยาบาล (First Aid Kit)
- (22) เครื่องมือวิทยาศาสตร์ (Science Apparatus)
- (23) ภาพยนตร์ ภาพสไลด์ และฟิล์มสตริป (Movies, Slide and Filmstrips)
- (24) ฟิล์มเอกซเรย์ (X-Ray Film)
- (25) มุมสุขภาพ (Health Corner)

ฯลฯ

5.2 ชนิด Audio-Materials เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มักใช้ประกอบการรับฟัง สัมผัส ตัวอย่าง เช่น

- (1) เครื่องบันทึกเสียง (Tape Recorder)
- (2) เครื่องรับวิทยุ (Radio Receiver)
- (3) ห้องปฏิบัติการทางภาษา (Laboratory)
- (4) เทปนิทาน (Tale)
- (5) เพลง (Song)

ฯลฯ

5.3 ชนิด Audio Visual Materials เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มักใช้ประสาทตาและประสาทการรับฟังสัมผัส ตัวอย่างเช่น

- (1) เทปบันทึกภาพ (Vidio Tape)
- (2) ภาพยนตร์ (Motion Picture)
- (3) สไลด์ประกอบเสียง

ฯลฯ

5.4 ชนิด Equipment เป็นวัสดุอุปกรณ์การสอนที่ต้องอาศัยเครื่องกลไกต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

- (1) เครื่องฉายภาพยนตร์ (Motion Picture Projector)
- (2) เครื่องฉายฟิล์มสตริป (Filmstrip Projector)
- (3) เครื่องฉายสไลด์ (Slide Projector)
- (4) เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (Overhead Projector)
- (5) เครื่องรับโทรทัศน์ (Television Receiver)

5.5 ชนิด Activities เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้นมาเพื่อเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ตัวอย่างเช่น

- (1) การจัดนิทรรศการ (Exhibition)
- (2) การสาธิต (Demonstration)
- (3) การจัดทัศนศึกษา (Field Trip)

6. แหล่งวิทยาการและวัสดุอุปกรณ์สุศึกษา

ผู้สอนวิชาสุศึกษาสามารถไปติดต่อขอวัสดุอุปกรณ์การสอนสุศึกษาได้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ถ้าตามต่างจังหวัดนั้น อาจขอความร่วมมือจากฝ่ายเผยแพร่ของสถานบริการสาธารณสุขต่าง ๆ ได้ ตัวอย่างของแหล่งวิทยาการและวัสดุอุปกรณ์สุศึกษามีดังนี้คือ¹

1. กรมอนามัย กรมการแพทย์ กรมควบคุมโรคติดต่อ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และกองสุศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข วังเทวะเวศม์ เทเวศร์
2. กรมวิทยาศาสตร์ กระทรวงอุตสาหกรรม ถนนพระราม 6
3. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เชียงสะพานกษัตริย์ศึก ยสเส
4. กองบังคับการตำรวจจราจร กรมตำรวจ ถนนตรีเพชร
5. กองบัญชาการตำรวจนครบาล กรมตำรวจ ถนนพระราม 6
6. กองตำรวจดับเพลิง กรมตำรวจ ถนนพระราม 6
7. สำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ กรมตำรวจ วังปารุสกวัน

¹สุชาติ โสมประยูร, การสอนสุศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525), หน้า 99-100.

8. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
9. งานส่งเสริมสุขภาพนักเรียน กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา
10. โรงพยาบาลและสถานพยาบาลต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน
11. สำนักงานผดุงครรภ์ สถานีอนามัย และศูนย์การแพทย์และอนามัย
12. หน่วยอนามัย หรือหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ต่าง ๆ
13. แผนกสาธารณสุขของเทศบาล
14. ห้องสมุดของสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ
15. การรถไฟแห่งประเทศไทย หัวลำโพง
16. การไฟฟ้านครหลวง วัดเลียบ
17. การประปานครหลวง สะพานดำ
18. สถานเสาวภา สภากาชาดไทย โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
19. สำนักข่าวสารอเมริกัน ถนนสาทรใต้
20. มูลนิธิส่งเสริมความสะอาดและสุขภาพนักเรียน ถนนสุขุมวิท 5
21. มูลนิธิเพื่อการถนอมสายตาและป้องกันตาบอด โรงพยาบาลศิริราช
22. มูลนิธิส่งเสริมการรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร
23. สมาคมนักสุขาภิบาลแห่งประเทศไทย กองสุขาภิบาล กรมอนามัย
24. สมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันตนาการแห่งประเทศไทย คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

25. สมาคมปราบวัณโรคแห่งประเทศไทย ถนนพหลโยธิน
26. สมาคมต่อต้านโรคมะเร็งแห่งประเทศไทย ถนนพิษณุโลก
27. สมาคมสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย ดึงวิทยุศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
28. สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ถนนเพชรบุรี
29. แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ถนนเพชรบุรีตัดใหม่
30. ภาควิชาพลานามัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

7. ตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์สุขศึกษาบางชนิด

อุปกรณ์สุขศึกษามีอยู่หลายชนิด แต่ละชนิดมีจุดประสงค์ในการใช้ต่างกัน เช่น ใช้ในการนำเรื่อง ใช้เพื่อประกอบการอธิบายให้เข้าใจ ใช้ขยายความรู้ให้กว้างขวาง ใช้สรุปเนื้อหาที่ได้ให้สุศึกษาหรือสอนไปแล้ว ฯลฯ และวิธีการใช้ก็ต่างกันด้วย สำหรับตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์สุศึกษาบางชนิด เช่น

7.1 เอกสารและใบปลิว (Pamphlet and leaflet) เป็นอุปกรณ์ที่ควรแจกหลังจากให้ความรู้หรือสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเสร็จแล้ว เพื่อให้เตือนความจำหรือเป็นคู่มือสำหรับผู้เรียนต่อไป เอกสารและใบปลิวเป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการให้สุขศึกษาแก่ประชาชนจำนวนมากให้รู้โดยทั่วกันอย่างรวดเร็ว เช่น ในระหว่างที่เกิดเหตุฉุกเฉินหรือโรคระบาด

7.2 ภาพโฆษณา (Poster) เป็นอุปกรณ์ที่ดึงดูดความสนใจของประชาชนจำนวนมาก ๑ ได้อย่างรวดเร็ว การปิดภาพโฆษณาควรปิดให้ถูกกาลเทศะ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ไม่ปิดเปรอะทั่วไป และควรเปลี่ยนแปลงให้แปลกใหม่และเหมาะสมกับเหตุการณ์ตลอดเวลา ภาพโฆษณาที่ดีควรเป็นภาพที่แสดงความหมายหรือความคิดเพียงอย่างเดียว ผู้ดูมองแล้วเข้าใจภาพ เข้าใจความหมายทันที

7.3 ภาพพลิก (Flipchart) คือ ภาพหลาย ๆ ภาพที่ประกอบเป็นเรื่องสั้น ๆ และเย็บเป็นเรื่องเป็นชุด เรียงลำดับภาพตามเนื้อเรื่องที่จะสอน เหมาะสำหรับใช้ประกอบการสอนคนกลุ่มเล็ก ๆ เช่น กลุ่มนักเรียน ครู แม่บ้าน ฯลฯ หรือสอนเป็นรายบุคคล โดยพลิกไปที่ละภาพแล้วอธิบายประกอบ ขณะสอนก็ให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัยไปด้วย เมื่อสอนจบก็สรุปให้ผู้เรียนฟังอีกครั้งหนึ่ง

7.4 ภาพแผ่น (Flash card) มีลักษณะคล้ายภาพพลิก แต่ขนาดเล็กกว่า และไม่เย็บเล่ม วิธีใช้ต้องเรียงลำดับภาพไว้ แล้วชูให้เห็นโดยทั่วกัน เหมาะที่จะนำติดตัวไปขณะเยี่ยมบ้านเพื่อให้สุขศึกษาเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย

7.5 ภาพถาด (Flannel graph) คือ ภาพวาด ภาพเขียน หรือภาพถ่ายขนาดเล็ก ๆ หลาย ๆ ภาพประกอบเป็นเรื่อง ๆ ด้านหลังภาพติดกระดาษทรายเพื่อใช้แปะที่กระดานซึ่งขึงด้วยผ้าขนสัตว์หรือผ้าสำลีหรือผ้าสักหลาด ภาพจะเกาะแน่นไม่ร่วงหล่นลงมาเหมือนเล่นกล วิธีสอนนำภาพติดบนกระดานดังกล่าวพร้อมทั้งอธิบายประกอบ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม ทำความเข้าใจ ภาพถาดนี้เหมาะสำหรับใช้กับกลุ่มเล็ก เมื่อใช้เสร็จแล้วควรเก็บในแฟ้มหรือวางทับให้แบน ภาพจะได้ไม่งอ ถ้าหลังภาพเป็นผ้าสำลีหรือผ้าสักหลาด ควรใช้แปรงปัดขนเพื่อให้ขนตั้งเพื่อภาพจะได้เกาะติดแน่นดี

7.6 ภาพถ่ายและกราฟ (Photograph & Graph) อาจใช้เป็นสิ่งเปรียบเทียบก่อนหลังการปฏิบัติงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตาม

7.7 ภาพกระจกฉาย (Slide) เป็นภาพที่บันทึกลงในแผ่นกระจกหรือแผ่นฟิล์มโดยใช้เครื่องฉายฉายที่ละภาพอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ จะอธิบายมากน้อยเพียงใดก็ได้ เหมาะที่จะใช้สอนทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่

7.8 ภาพชุด (Filmstrips) คือ ภาพหลายภาพประกอบกันขึ้นเป็นชุดหรือเป็นเรื่องสั้น ๆ บนม้วนฟิล์ม ต้องใช้กับเครื่องฉาย โดยผู้สอนหมุนไปที่ละภาพ เหมาะสำหรับสอนกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่

7.9 ภาพยนตร์ (Movies) เหมาะสำหรับใช้สอนประชาชนทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่

7.10 วัตถุตัวอย่างและหุ่นจำลอง (Specimen and Model) วัตถุตัวอย่าง คือ ของจริงที่นำมาแสดงให้ผู้เรียนได้ศึกษา ส่วนหุ่นจำลอง คือ สิ่งที่ทำขึ้นคล้ายของจริง ขนาดอาจเท่าของจริงหรือเล็กกว่าหรือใหญ่กว่าก็ได้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจง่ายขึ้น

8. สรุป

วัสดุอุปกรณ์เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญสำหรับกระบวนการสุศึกษา วัสดุอุปกรณ์เป็นสื่อที่ทำให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่ถาวร ปัญหาที่สำคัญสำหรับนักสุศึกษาหรือผู้สอนก็คือ ไม่สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ผู้สอนอาจขาดเทคนิคและวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ถูกต้องก็เป็นได้

วัสดุอุปกรณ์ในการให้สุศึกษา จะช่วยให้ผู้สอนดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ทำให้เนื้อหาในการสอนนั้นง่ายต่อการเข้าใจของผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนควรมีเทคนิคและวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะของนักสุศึกษาที่ดี สภาพแวดล้อมขณะทำการให้สุศึกษา บรรยากาศในขณะนั้น ฯลฯ ก็ถือว่าเป็นอุปกรณ์การให้สุศึกษาชนิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องต้องปรับปรุงสิ่งดังกล่าวนั้นให้ดีขึ้น สิ่งที่นักสุศึกษาควรตระหนัก คือ วัสดุอุปกรณ์การสอนไม่ได้หมายความว่าเฉพาะแต่การใช้เครื่องมือที่ทันสมัยเท่านั้น แต่หมายถึงวัสดุ เทคนิค กลวิธี แนวความคิด และสิ่งอื่น ๆ ทั้งหลายทั้งปวง ที่จะอำนวยความสะดวกและเสริมสร้างให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการสุศึกษา ในบางแห่งอาจมีอาจต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม บางแห่งอาจจะไม่มีหรืออาจจะไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการทำงานว่าเหมาะสมกับสภาพเฉพาะของงานหรือไม่ หรือขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแง่เศรษฐกิจหรือขึ้นอยู่กับความเหมาะสมอื่น ๆ เป็นต้น

9. คำถามและกิจกรรมประกอบท้ายบท

1. ให้นักศึกษาบอกประเภทของวัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญพร้อมอธิบายให้ถูกต้อง
2. วัสดุอุปกรณ์การสอนสำหรับนักเรียนนั้นมีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างไรบ้างถ้าสมมติว่านักเรียนเป็นเจ้าของหน้าที่ผู้ให้สุขศึกษากับประชาชน
3. นักเรียนมีหลักในการพิจารณาเลือกวัสดุอุปกรณ์อย่างไร จงระบุรายละเอียดมาเป็นข้อ ๆ
4. ถ้านักศึกษาจะให้สุขศึกษาเรื่องอาหารหลัก 5 หมู่ นักเรียนมีวิธีใดที่จะผลิตอุปกรณ์ในการให้สุขศึกษานั้น
5. ข้อนี้เป็นกิจกรรมเสนอแนะ ให้นักศึกษาทำอุปกรณ์ในการให้สุขศึกษากับประชาชน มา 1 ชิ้น พร้อมทั้งอธิบายวิธีใช้รวมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น จุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลา ฯลฯ มาให้ชัดเจน